

บุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สภาพปัญหา

การเมืองการปกครองของไทยเรานั้น แม้จะอ้างกันอยู่เสมอว่าได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยนานถึงกึ่งศตวรรษแล้วก็ตาม แต่ก็เป็นที่ยอมรับเช่นกันว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยนั้น ไม่ได้ดำเนินไปตามหลักการอันสูงส่งของระบอบประชาธิปไตยเลย ดังที่ กระมล ทองธรรมชาติ ศาสตราจารย์ทางรัฐศาสตร์ ได้กล่าวสรุปถึง สาเหตุของความล้มเหลวของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทย เอาไว้ว่า "เป็นเพราะคนกลุ่มน้อย ซึ่งได้แก่ กลุ่มข้าราชการ ทหาร ตำรวจ และพลเรือน ได้ร่วมมือกันทำการผูกขาดอำนาจทางการเมืองไว้ได้เกือบตลอดเวลา"¹ นอกจากนี้ ชัยอนันต์ สมุทวณิช ก็ยังได้กล่าวยืนยันด้วยว่า "แม้จะใช้ความพยายามถึง 50 ปีเศษ ประเทศไทยยังไม่สามารถแม้แต่จะรักษารูปแบบอย่างเป็นทางการของประชาธิปไตยไว้ได้"² ประเทศไทยจึงต้องประสบกับปัญหา และอุปสรรคในการนำเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้ เช่นเดียวกับประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย³

¹ กระมล ทองธรรมชาติ, "ประชาธิปไตย," คำบรรยายวิชาภูมิหลังของโลกปัจจุบัน คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ภาคแรก ปีการศึกษา 2521 (พิมพ์คัด), หน้า 7.

² ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย พิมพ์ครั้งที่ 2 (กรุงเทพมหานคร : บรรณกิจ, 2523), ส่วนของคำนำในการพิมพ์ครั้งที่ 1.

³ พรศักดิ์ ก่องแก้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์, การเมืองของเด็ก (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, 2526), หน้า 2.

เป็นที่ยอมรับกันในทางรัฐศาสตร์ว่า การที่สังคมหรือประเทศใดจะประสบความสำเร็จในการปกครองแบบประชาธิปไตยหรือไม่ขึ้นอยู่กับองค์ประกอบสามประการที่เรียกว่า "องค์สามของประชาธิปไตย" นั่นคือ ประการแรก คนในสังคมนั้นจะต้องยอมรับกันเสียก่อนว่า การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาว่าการปกครองในรูปแบบอื่น ๆ และเชื่อว่าเป็นรูปแบบการปกครองที่ดีที่สุด ทั้งนี้ทั้งนั้น คนในสังคมจะต้องยึดมั่นในอุดมคติว่าการปกครองแบบนี้เป็นปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ซึ่งหมายถึงประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจสูงสุดปกครองตนเอง และการใช้อำนาจนั้นเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั่วไป ไม่ใช่เพื่อบุคคลเพียงคนเดียวหรือกลุ่มบุคคลเท่านั้น นอกจากนี้ยังต้องมีอุดมคติที่ศรัทธาเชื่อมั่นในสติปัญญา เหตุผลและความสามารถของมนุษย์ เหตุทุนอิสรภาพและเสรีภาพ รวมทั้งยอมรับในความเสมอภาคของมนุษย์ ประการที่สอง จะต้องมีการจัดระเบียบการปกครองให้สอดคล้องเป็นไปตามอุดมคตินั้น ประการสุดท้าย นั้น ประชาชนที่อยู่ภายใต้การปกครองแบบนั้นจะต้องมีวิถีชีวิตหรือมีจิตใจและบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย⁴

จากหลักการของประชาธิปไตยที่ได้อธิบายแยกแยะดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่า ประชาธิปไตยมีฐานที่เป็นทั้งอุดมการณ์ (an ideology) รูปการปกครอง (a form of government) และในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต (a way of life)⁵ ซึ่งอาจกล่าวเป็นหลักทั่วไปได้ว่าสังคมหรือประเทศใดก็ตาม ถ้าหากมีองค์ประกอบสามอย่างที่กล่าวนี้โดยครบถ้วนแล้ว สังคมหรือประเทศนั้นย่อมเป็นประชาธิปไตย⁶ การมีอุดมการณ์ที่เป็นประชาธิปไตยอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้ประเทศหนึ่งเป็นประชาธิปไตย การมีรูปการปกครองแบบ

⁴ ชัยอนันต์ อนุทวนิช, ลัทธิการเมือง (กรุงเทพมหานคร : อักษรเจริญทัศน์, 2519), หน้า 10-39.

⁵ กระมล ทองธรรมชาติ, การเมืองและประชาธิปไตยของไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์บรรณกิจ), หน้า 257.

⁶ ปราโมทย์ นาครทรรพ, "อนาคตของประชาธิปไตยในประเทศไทย," ใน รัฐธรรมนูญสำหรับชาวมัย, รวบรวมโดย ชัยอนันต์ อนุทวนิช และคณะ (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์หิมาลัย, 2516), หน้า 215.

ประชาธิปไตยอย่างเดียว ซึ่งประกอบไปด้วยรัฐธรรมนูญ รัฐสภา พรรคการเมือง และการเลือกตั้งก็ไม่สามารถทำให้เกิดประชาธิปไตยเช่นเดียวกัน หรือแม้กระทั่งทั้งอุดมคติและการจัดการปกครองสองอย่างรวมกันที่เป็นประชาธิปไตย ก็ยังไม่อาจระกันได้ว่า ประชาธิปไตยจะประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ถ้าหากคนในสังคมยังมีวิถีชีวิตที่ไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตย⁷

ปัจจัยด้านวิถีชีวิตนับเป็นปัจจัยที่มีความสำคัญมากที่สุด ปัจจัยหนึ่งซึ่งจะเป็นเรื่องซึ่งถึงความสำเร็จหรือความล้มเหลวต่อการนำระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยมาใช้ในประเทศหนึ่ง ๆ อาจกล่าวได้ว่า

"การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะดำเนินไปได้ใกล้เคียงกับอุดมคติของประชาธิปไตยมากน้อยเพียงไรนั้น ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น ถ้าวิถีชีวิตของประชาชนในประเทศนั้น ดำเนินไปในครรลองของประชาธิปไตยแล้ว ระบอบการปกครองของประเทศนั้นก็จะใกล้เคียงกับอุดมคติของประชาธิปไตยค่อนข้างมาก"⁸

วิถีชีวิตของคนในสังคมขึ้นอยู่กับอิทธิพลของความเชื่อและทัศนคติที่ได้มาจากการอบรมเรียนรู้จากสภาพแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมนั้น ๆ และเมื่อคนเรามีความเชื่อและทัศนคติแบบใดแล้ว ก็จะมีบุคลิกภาพในแบบเดียวกันด้วย⁹ เช่น คนที่มีความคิดความเชื่อแบบประชาธิปไตยก็จะมีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย (democratic personality) ในทางตรงกันข้าม คนที่มีความคิดความเชื่อแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยม บุคลิกภาพของผู้นั้นก็จะเป็นแบบเผด็จการหรืออำนาจนิยม (authoritarian personality)

⁷ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ลัทธิการเมือง, หน้า 34-36.

⁸ กระมล ทองธรรมชาติ, การเมืองและประชาธิปไตยของไทย, หน้า 257.

⁹ วิสุทธิ์ โปอินทร์, ประชาธิปไตย แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตยในอุดมคติ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2524), หน้า 156-162.

เมื่อพิจารณาด้านวิถีชีวิตของคนไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่าวิถีชีวิตของคนไทยตั้งแต่อดีตเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันเป็นวิถีชีวิตที่อยู่ภายใต้อิทธิพลของความคิด ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติแบบดั้งเดิม ซึ่งสามารถที่จะหล่อหลอมบุคลิกภาพของคนไทยให้มีลักษณะร่วมกันอย่างหนึ่ง นั่นคือบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมหรือเผด็จการคิงที่ได้มีการกล่าวกันว่า "ลักษณะร่วมของคนไทย ไม่ว่าจะเห็นฝ่ายทหาร นักการเมือง พลเรือน หรือประชาชนทั่วไป... นั่นคือการมีบุคลิกภาพแบบเผด็จการ (authoritarian personality)"¹⁰ ซึ่งเห็นบุคลิกภาพที่ตรงข้ามกับบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย (democratic personality) อาจกล่าวได้ว่าการมีบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมของคนไทยสามารถพิจารณาได้จากแบบแผนในวิถีชีวิตของคนไทยนั่นเอง ลักษณะแบบแผนวิถีชีวิตของคนไทยที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมมีปรากฏให้เห็นเป็นที่เด่นชัดหลายประการด้วยกัน ที่สำคัญ ๆ ได้แก่ ลักษณะการนิยามอำนาจ ลักษณะการยึดมั่นในระบอบอาวุโส ลักษณะการเชื่อถืออย่างงมงายโดยปราศจากเหตุผล และลักษณะเฉยเมยในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้ ถือได้ว่าล้วนแต่เป็นลักษณะที่เกื้ออำนาจให้บุคคลมีบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยมทั้งสิ้น ลักษณะการนิยามอำนาจ อาจให้ความหมายถึงการอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจโดยปราศจากการโต้แย้ง การครอบงำหรือใช้อำนาจต่อผู้ที่ไม่มีอำนาจ การเห็นอำนาจเป็นใหญ่ หรือบูชาอำนาจ การมอบความรับผิดชอบไว้กับผู้มีอำนาจ ตลอดจนการอวดโอ้ในอำนาจ

สำหรับข้าราชการไทยนั้น ถ้าพิจารณาโดยทั่ว ๆ ไปนั้น ทางด้านบุคลิกภาพทางการเมืองแล้ว ก็อาจกล่าวได้ว่ามีบุคลิกภาพที่โน้มเอียงไปทางอำนาจนิยมมากกว่าประชาธิปไตยซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาการปกครองแบบประชาธิปไตย อาจกล่าวได้ว่า ประชาธิปไตยในประเทศจะก้าวหน้าหรือถอยหลังขึ้นอยู่กับบุคลิกภาพทัศนคติ หรือท่าทีต่าง ๆ ของข้าราชการไทยเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพราะ "ท่าทีของกลุ่มข้าราชการต่อประชาธิปไตยมีความหมายมาก สำหรับความมั่นคงและเสถียรภาพของระบอบประชาธิปไตย กลุ่มข้าราชการเป็นสถาบันหลักอย่างหนึ่งของสังคมไทยตั้งแต่ในอดีตมา

¹⁰ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์ และ รอส พรินซ์เซีย, อุปสรรคของระบอบประชาธิปไตยไทย (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2517), หน้า 20.

แล้ว¹¹ จนกล่าวได้ว่าสังคมไทยเป็นสังคมที่ปกครองด้วยระบบราชการ (Bureaucratic Polity)¹² ซึ่งในระบอบนี้ "เป็นระบอบการปกครองของข้าราชการ โดยข้าราชการ และเพื่อข้าราชการ ซึ่งตรงข้ามกับอุดมคติของประชาธิปไตยโดยสิ้นเชิง"¹³ ด้วยเหตุนี้ จึงปรากฏว่า "ข้าราชการประจำส่วนใหญ่ไม่ยอมรับหลักความชอบธรรมในการปกครองระบอบประชาธิปไตย คือ ไม่นิยมการปกครองแบบที่แต่ชอบระบอบเผด็จการ ทั้งในด้านโครงสร้างสถาบัน และปรัชญาการปกครองต่าง ๆ"¹⁴ โดยความเชื่อมั่นของข้าราชการนั้นเห็นว่าการระบอบประชาธิปไตยทำให้เกิดความยุ่งยากในการปกครอง¹⁵ ฉะนั้น บุคลิกภาพในทางการเมืองของข้าราชการจึงปรากฏออกมาในลักษณะที่เป็นบุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม (authoritarian personality) ซึ่งตรงกันข้ามกับบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตย (democratic personality)

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ระบบราชการไทยยังทำหน้าที่กล่อมเกลางานทางสังคม (socialization) ให้ข้าราชการมีจิตสำนึกที่ว่า ข้าราชการมีสถานภาพทางสังคมเหนือกว่าประชาชนทั่ว ๆ ไป นั่นคือ ข้าราชการเป็นผู้มีอำนาจศักดิ์ศรีและเกียรติยศ เป็นชนชั้นพิเศษของสังคม ทั้งนี้เนื่องจากระบบราชการไทยมีอิทธิพลที่สำคัญยิ่งต่อชีวิตของคนไทยมาโดยตลอด จะเห็นว่า "... การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมใด ๆ ก็

¹¹ประเสริฐ แยมกลิ่นหุ้ง, "เงื่อนไขและกลไกของประชาธิปไตย," เอกสารในการบรรยาย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2524 (อัครสานา).

¹²Fred W. Riggs, Thailand: The Modernization of a Bureaucratic Polity 2nd ed. (Honolulu: East - West Center, 1967), p.312.

¹³ประเสริฐ แยมกลิ่นหุ้ง, "เงื่อนไขและกลไกของประชาธิปไตย," หน้า 24.

¹⁴ทินพันธ์ นาคะตะ, "แนวโน้มและปัญหาสำคัญของระบบการเมืองการบริหารไทยในทศวรรษ 1980." ใน ประเทศไทยในทศวรรษ 1980: ปัญหาสำคัญ อุปสรรค และแนวโน้ม, สมศักดิ์ ชูโต, บรรณาธิการ (กรุงเทพมหานคร: ประสานศิลป์การพิมพ์, 2524), หน้า 66.

¹⁵กรมล หงษ์ธรรมชาติ, การเมืองและประชาธิปไตยของไทย, หน้า 326.

แล้วแต่เกิดขึ้นโดยราชการทั้งสิ้น ประชาชนเป็นฝ่ายรับโดยมีราชการเป็นฝ่ายกำหนดนโยบาย..."¹⁶ ด้วยเหตุนี้ "...จึงทำให้ประชาชนมีความรู้สึกต่อราชการในทางองเทือนกว่าเขาในทุก ๆ ด้าน" ในขณะเดียวกันก็ทำให้ข้าราชการมีความคิดว่าข้าราชการเป็นคนของพระมหากษัตริย์คนของพระราชา¹⁷ ซึ่งเป็นไปตามคตินิยมของระบบศักดินาที่ถือว่าข้าราชการมีฐานะเป็นผู้รับใช้ของพระมหากษัตริย์ (King's servant) ส่วนประชาชนเป็นคนชั้นไพร่ที่ต้องมีหน้าที่รับใช้ข้าราชการ ข้าราชการจึงถือตัวเองว่าเป็นนายของประชาชน¹⁸ หัสนคติของข้าราชการแถบนี้แม้ว่า "...ปัจจุบันนี้ระบบศักดินาจะได้ออกยกเลิกไปแล้วโดยมีระบอบประชาธิปไตยเข้ามาแทนที่ แต่หัสนคติที่ว่าข้าราชการเป็นนายประชาชนยังพบเห็นอยู่เสมอในหน่วยราชการต่าง ๆ..."

อาจกล่าวได้ว่าหัสนคติข้าราชการเป็นนายของประชาชน เป็นหัสนคติที่ไม่อาจแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ง่ายนัก ทั้งนี้เพราะคนไทยยกย่อง ให้เกียรติและเกรงกลัวข้าราชการมาก "สังคมไทยนิยมและยกย่องว่าอาชีพข้าราชการเป็นอาชีพที่มีเกียรติสูง ถ้าตำแหน่งสูงก็ยังมีเกียรติมาก ดังคำพังเพยที่กล่าวว่า "สิบพ่อค้าไม่เท่าหนึ่งพระยาเลี้ยง...."¹⁹ นอกจากนี้ยังจะเห็นได้จาก "...คตินิยมของคนไทยที่มักจะอวยพรให้ลูกหลานเรียนหนังสือเก่ง ๆ เติบโตขึ้นจะได้เป็นเจ้าของคนในอนาคต..."²⁰ จะเห็นได้ว่าหัสนคติการ

¹⁶ปรีชา หงษ์ไกรเลิศ, "ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการเมืองไทย," ใน การเมืองและสังคม, คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, รวบรวม (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2520), หน้า 61-62.

¹⁷อรุณ รักธรรม, พฤติกรรมข้าราชการไทย (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเคียนส์โตร์, 2524), หน้า 129.

¹⁸กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ, การปกครองและการเมืองไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2521), หน้า 48.

¹⁹พจน์ ใจั่น, "การที่ข้าราชการวางตัวเป็นนายประชาชน," ข่าวสารโรงเรียนนายอำเภอ 13 (มีนาคม 2522) : 601.

²⁰กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ, การปกครองและการเมืองไทย, หน้า 48.

เป็นเจ้าของคน บุคคลได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่เด็ก ๆ จนซึมซาบอยู่ในชีวิตจิตใจ เมื่อ บุคคลเข้ามาอยู่ในระบมราชการที่ประกอบด้วยข้าราชการที่มีทัศนคติ และพฤติกรรมเป็นนาย ของประชาชนอยู่แล้ว ก็จะทำให้บุคคลนั้นยึดมั่นในอุดมคติเป็นนายของประชาชนยิ่งขึ้น และ ในที่สุดการแสดงออกทางพฤติกรรมจะเกิดขึ้นเช่นเดียวกับที่ข้าราชการผู้อื่นได้ประพฤติปฏิบัติ กันอยู่

การที่ข้าราชการมีทัศนคติที่ว่าข้าราชการเป็นนายของประชาชน นับว่าเป็นการ ชัดกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นอย่างดี ที่ถูกแล้วข้าราชการเป็นผู้รับใช้ ประชาชน (Civil Servant หรือ Public Servant) ทั้งนี้เนื่องจากว่าการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยนั้น รัฐบาลมีหน้าที่บริหารประเทศตามความต้องการของประชาชน โดยมีข้าราชการของรัฐเป็นผู้รับผิดชอบ ฉะนั้น ข้าราชการจึงต้องปฏิบัติราชการตามความ พิจารณาของประชาชน หรือผู้รับใช้ประชาชน²¹ ทัศนคติของข้าราชการที่ว่าคนเป็นนาย ของประชาชนมิใช่ผู้รับใช้ประชาชน ย่อมมีผลสะท้อนไปถึงพฤติกรรมในการปฏิบัติหน้าที่ของ ข้าราชการด้วย²² เพราะพฤติกรรมของบุคคลย่อมเป็นไปตามทัศนคติที่บุคคลมีอยู่²³ กล่าวคือ "ข้าราชการมักจะไม่ค่อยเต็มใจที่จะให้บริการที่ดีแก่ประชาชนผู้มาติดต่องานกับ หน่วยราชการของตน ถ้าหลีกเลี่ยงได้ก็หลีกเลี่ยง ถ้าจำเป็นก็จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเสียไม่ได้ ขาดความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่ ทำงานในลักษณะเข้าขามเ็นขาม"²⁴ ซึ่งหมายถึง การปฏิบัติงานที่ไม่เต็มที่ หรือขาดประสิทธิภาพและประสิทธิผล

²¹อรุณ รักธรรม, "พฤติกรรมข้าราชการไทย", นิตยสารท้องถิ่น 7 (กรกฎาคม 2526) : 601.

²²กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ, การปกครองและการเมืองไทย, หน้า 49.

²³Ross Laurence H., "Perspective on the Social Order" in A Reading in Sociology, 2nd ed. (New York : McGraw - Hill Book Company, 1968), p.176.

²⁴กระมล ทองธรรมชาติ และคนอื่น ๆ, การปกครองและการเมืองไทย, หน้า 49.

นอกจากนี้ข้าราชการบางคนมักจะชอบคุณฉันทะนิยมที่หมิ่นเหม่หตุยามประชาชนที่มาติดต่อราชการ โดยการแสดงออกทั้งทางวาจาและกิริยาท่าทาง นับเป็นการให้บริการแบบเจ้าขุนมูลนายหรือลักษณะที่ "โล" คู่มือรับบริการ การถือคนว่าเกินนายของประชาชนนี้ยังก่อให้เกิดความประหลาดใจที่ไม่เหมาะสมของข้าราชการ เช่น การใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม และการข่มเหงรังแกชาวบ้าน ดังนั้น "...แทนที่ข้าราชการจะเป็นที่พึ่งของประชาชนหรือรับใช้ประชาชน ข้าราชการกลับมีพฤติกรรมตรงข้าม..."²⁵ หัสนคติและพฤติกรรมของข้าราชการที่กล่าวมานี้เป็นอุปสรรคเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาประเทศชาติ และทำให้การพัฒนาประชาธิปไตยไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร

จากการที่ผู้วิจัยได้อธิบายลักษณะนิยมอำนาจ (authoritarianism) ของคนไทยและโดยเฉพาะข้าราชการไทยมาตั้งแต่ต้น พอจะกล่าวได้ว่าอุปสรรคสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประชาธิปไตยในเมืองไทยไม่อาจลงรากฐานได้อย่างมั่นคงก็คือ ลักษณะของคนไทยที่นิยมอำนาจ ซึ่งปรากฏให้เห็นจากการพิจารณาโครงสร้างทางสังคม แบบแผนของความเชื่อ ค่านิยม หัสนคติและพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลในสังคม อำนาจในที่นี้เป็นอำนาจที่มีความหมายไปในทางลบ ไม่ใช่อำนาจในทางที่สร้างสรรค์ซึ่งจะเป็นผลดีต่อการปกครองแบบประชาธิปไตย ดังที่นักรัฐศาสตร์ผู้หนึ่งให้หัตสนคติไว้ว่า "...อำนาจนิยมนั้นในหัตสนคติคนไทยเป็นเรื่องของการให้ผู้อื่นให้โทษ โดยแม้ไม่ใช่อำนาจทางบัญชา หรืออำนาจแห่งความลึกลับซื่อ ฯลฯ หมายความว่าอำนาจในสายตาของคนไทย เป็นเรื่องของกำลังที่แลเห็นได้..."²⁶ เมื่อคตินิยมในเรื่องอำนาจของคนไทยเป็นดังที่มานี้ จึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งเสริมให้คนไทยและโดยเฉพาะข้าราชการมีบุคลิกภาพแทนอำนาจนิยม (authoritarian personality)

²⁵ คณะอาจารย์ผู้ทำการวิจัย คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, รายงานผลการวิจัยเรื่อง หัตสนคติของประชาชนที่มีต่อข้าราชการ (ไม่ปรากฏสถานที่พิมพ์ สำนักพิมพ์ และปีที่พิมพ์), หน้า 108.

²⁶ กมล สมวิเชียร, ประชาธิปไตยกับสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2516), หน้า 61.

เป็นที่ยอมรับว่าประเทศกำลังพัฒนาขึ้น มักจะมีระบอบราชการที่มีความเข้มแข็ง
 เป็นปึกแผ่นแน่นเหนียวกว่าสถาบันการเมืองอื่น ๆ²⁷ สถาบันข้าราชการจึงมักมีบทบาท
 เหนียวรีงการพัฒนาทางการเมืองตามวิถีทางของประชาธิปไตยอย่างกว้างขวาง²⁸ จน
 กระทั่งบางครั้งมีผู้กล่าวอ้างกันว่า ข้าราชการเป็นสาเหตุที่ให้เกิดความล้มเหลวในการ
 พัฒนาประชาธิปไตยในระดับพื้นฐานของไทย²⁹ นอกจากนี้ข้าราชการยังถูกโจมตีและถูก
 วิพากวิจารณ์จากมหาชนมากที่สุด ในการมีพฤติกรรมที่ไม่สอดคล้องกับแนวทางประชาธิปไตย
 รวมทั้งมีบทบาทในการสกัดกั้นการเจริญเติบโตของกระบวนการพัฒนาประเทศสู่ระบอบ
 ประชาธิปไตยมากที่สุดด้วย

แม้ว่าประเทศไทยจะเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตย เป็น
 เวลา 50 กว่าปีแล้วก็ตาม แต่ก็ยังประสบปัญหาเกี่ยวกับการพัฒนาทางการเมืองอยู่เสมอ
 ส่วนหนึ่งของปัญหานี้สืบเนื่องมาจากบุคลิกภาพทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ของชนชั้นนำบางกลุ่ม ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปกครองระบอบประชาธิปไตย

การศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาพฤติกรรมทางการเมือง
 เมือง ซึ่งเป็นรากฐานของการทำความเข้าใจปรากฏการณ์ทางการเมือง³⁰ เนื่องจาก

²⁷ ชัยอนันต์ สุกุทวณิช, "การเมืองกับการบริหาร," เอกสารประกอบการ
 ศึกษา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530. (อัครสำเน) หน้า 85-103.

²⁸ Fred W. Riggs., "Bureaucrats and Political Development :
 A Paradoxical View," in Bureaucracy and Political Development,
 ed. Joseph LaPalombara (Princeton : Princeton University Press,
 1974), p.124.

²⁹ "ประชาธิปไตยในทางปฏิบัติ," ไทยรัฐ (24 กรกฎาคม 2527) : 3.

³⁰ Harold D. Lasswell, Politics : Who Gets What, When and
 How (Cleveland and New York : The World Publishing Company,
 1958), pp.131-147.

เราไม่สามารถเข้าใจสังคมนิยม โดยไม่ศึกษาธรรมชาติของมนุษย์เสียก่อน³¹ การศึกษาถึงบุคลิกภาพซึ่งเป็นระบบทางจิตใจของมนุษย์ จึงน่าจะให้เราเข้าใจถึงสภาพของสังคมนิยมได้ดียิ่งขึ้น³²

บุคลิกภาพทางการเมืองของบุคคลในสังคม นับเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งจะมีผลต่อความจริงก้าวหน้าของระบอบการเมืองการปกครองของสังคมนั้น จึงมีความจำเป็นที่บุคคลหรือประชาชนของสังคมนั้น จะต้องสัมผัสกับการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย เพื่อที่จะทำให้ระบอบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยสามารถดำรงอยู่ได้ การที่ประชาชนจะสัมผัสกับระบอบการเมืองการปกครองในขั้นนี้ก็ต้องเริ่มต้นจากการมีความเชื่อมั่นศรัทธา มองเห็นคุณค่าของระบอบการเมืองการปกครองแบบนั้นเสียก่อน ซึ่งก็คือประชาชนจะต้องมีบุคลิกภาพที่ไม่ขัดแย้งหรือเป็นปฏิปักษ์ต่อระบอบการเมืองการปกครอง เช่น ประเทศใดที่มีรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย ประชาชนของประเทศนั้นก็ต้องมีบุคลิกภาพแบบประชาธิปไตยด้วย

ในเรื่องการมีส่วนร่วมทางการเมืองนั้น การปกครองระบอบประชาธิปไตย จำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่บนพื้นฐานของการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในกระบวนการปกครอง ทั้งนี้เพราะหลักของการปกครองระบอบนี้คือ อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน ประชาชนย่อมมีสิทธิ และอำนาจอันชอบธรรมที่จะปกครองตนเองโดยอาศัยการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง ทำให้ประชาชนสามารถจะมีอิทธิพลในการเลือกสรรผู้นำ และมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายทางการเมืองที่จะมีผลกระทบต่อส่วนรวม ในกรณีของประเทศไทยจะเห็นได้ว่า ประชาชนยังไม่ค่อยสนใจจะมีส่วนร่วมทางการเมืองมากนัก สืบเนื่องจากการที่ประชาชนไม่ค่อยมีส่วนร่วมในการสัมผัสหรือการมีอง ซึ่งมิผลทำให้

³¹Robert E. Lane, "Personality Politics," International Encyclopedia of the Social Sciences 12 (1968) : 13.

³² สนิท สัมครการ, วิธีการศึกษาสังคมนิยมกับตัวแบบสำหรับการศึกษาสังคมไทย (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, 2518), หน้า 36.

ระบบพรรคความเข้มแข็ง นอกจากนี้การที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย ย่อมทำให้มีการเมืองและสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่ได้อยู่ในความควบคุมดูแลของประชาชนอย่างแท้จริง ในทางตรงกันข้าม ถ้าการมีส่วนร่วมของประชาชนมีมาก พรรคการเมืองหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่ดี ย่อมจะมีหลังสำรองที่จะสามารถระดมมาแสดงพลังมติของพรรคและรัฐสภาได้เป็นอย่างดี จะเป็นการสร้างความชอบธรรมให้แก่รัฐบาลที่ประชาชนสนับสนุน ทำให้รัฐบาลมีความมั่นคง มีเสถียรภาพและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาระบบการเมืองด้วย

ความสำคัญของโตทา

กรมตำรวจเป็นองค์กรที่มีขนาดใหญ่ของรัฐ และมีบุคลากรเป็นจำนวนมาก กรมตำรวจมีภาระหน้าที่ที่กว้างขวางครอบคลุมถึงเหตุการณ์ทั้งปวงของพลเมืองในรัฐ เพราะเกี่ยวกับความสงบสุขของพลเมือง การรักษากฎหมายของรัฐ และความคุมพฤติกรรมของพลเมืองตามนโยบายของรัฐ ตำรวจเป็นข้าราชการประเภทหนึ่งที่มีมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม เป็นเจ้าพนักงานในกระบวนการยุติธรรมของรัฐ และเป็นข้าราชการหน่วยแรกที่เข้าสัมผัสกับประชาชน³³ มีอำนาจหน้าที่ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับประชาชนมากที่สุด³⁴ ในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจนั้น จะเห็นได้ว่ามีหลากหลายและมีขอบเขตที่กว้างขวางยากจะกล่าวให้ทั่วถึงได้³⁵ ภารกิจและหน้าที่ของตำรวจเป็นไปอย่างกว้างขวางทั้งในมิติของประเด็นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องและเวลาที่ใช้ไปในการปฏิบัติงาน ในประเด็นที่จะเข้าไปเกี่ยวข้อง เนื่องจากลักษณะของตำรวจเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงปลอดภัยแห่งรัฐ (national security) ซึ่งความมั่นคงปลอดภัยแห่งรัฐแบ่งได้ออกมากมายหลายประเด็น เช่น ความมั่นคงในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ด้วยเหตุนี้

³³ จิรนิติ หะวานนท์, "วิจัยนิพนธ์ : บุคลิกภาพในการทำงานของข้าราชการตำรวจ", วารสารกฎหมาย 8,2 (ตุลาคม, 2526), หน้า 136.

³⁴ สมเกียรติ อัสวิษณุ, โตทาการบริหารงานตำรวจ (กรุงเทพมหานคร : 68 การพิมพ์, 2526), หน้า 53.

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 53.

ตำรวจจึงต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง เศรษฐกิจ สังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศที่ขาดเสถียรภาพทางการเมือง (political stability) หรือระเบียบกติกากาทางการเมือง (political order) กฎเกณฑ์ต่าง ๆ ยั้งขาดความแน่นอน ตำรวจซึ่งได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รักษาความสงบและปลอดภัยของสังคมจึงต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมือง เพื่อรักษาคุณภาพของระบบการเมืองนั้น ๆ โดยอาจจะเข้าไปหึ่งในแง่ของผู้ที่วางตัวเป็นกลางในการรักษาเสถียรภาพการเมืองหรือเข้าไปเป็นเครื่องมือของฝ่ายผู้มีอำนาจปกครอง อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าตำรวจจะเข้าไปดำเนินงานในลักษณะใดก็ตาม นั้นย่อมส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองในระดับหนึ่งอย่างแน่นอน

ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเวลาที่ใช้ในการปฏิบัติงาน เนื่องจากหน้าที่ของตำรวจคือการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยลักษณะงานทำให้งานของตำรวจเป็นงานเต็มเวลาดังนั้น ตำรวจจึงเป็นเจ้าของหน้าที่ของรัฐเพียงฝ่ายเดียวที่เข้าติดต่อกับสัมพันธ์กับประชาชนทุกระดับตลอด 24 ชั่วโมงต่อวัน และ 7 วันต่อสัปดาห์ ตำรวจต้องบริการประชาชนทั้งในงานที่เกี่ยวกับอาชญากรรมและไม่เกี่ยวกับอาชญากรรม³⁶ แต่เป็นเรื่องราวที่สอดคล้องกับความต้องการของประชาชนอีกด้วย³⁷

ตำรวจในฐานะเป็นชนชั้นนำกลุ่มหนึ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อสังคม เพราะตำรวจเปรียบเสมือนเครื่องมือในการควบคุมสังคมให้อยู่ในระเบียบ แต่เท่าที่ผ่านมาตำรวจถูกโจมตีจากประชาชนหลายเรื่อง โดยเฉพาะในเรื่องความยุติธรรมและการผูกพันกับการเมือง ทั้งในแง่ที่การเมืองมีอิทธิพลเหนือตำรวจ หรือตำรวจเข้าไปมีส่วนในการสร้างอิทธิพลในทางการเมือง ทำให้ภาพพจน์การปฏิบัติหน้าที่ของตำรวจถูกมองว่าทำเพื่อพรรคเพื่อพวก หรือประโยชน์ส่วนตัวมากกว่าเพื่อประชาชนหรือประโยชน์ส่วนรวม

³⁶ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, การบริหารงานตำรวจ (เอกสารการศึกษารัฐประศาสนศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์, 2525), หน้า 2. และ จิรินตี ทะวานนท์, วารสารกฎหมาย, หน้า 136.

³⁷ กรมตำรวจ, ประมวลระเบียบการตำรวจเกี่ยวกับคดี เล่ม 2 ลักษณะ 1 บทที่ 1 (พระนคร : โรงพิมพ์ตำรวจ, 2505), หน้า 6.

โดยภาพรวมแล้ว หน้าที่สำคัญอย่างยิ่งประการหนึ่งของตำรวจก็คือ การปฏิบัติภารกิจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยของสังคมอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ ตำรวจจึงมีบทบาทสำคัญยิ่งต่อการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตยพื้นฐานในวิถีชีวิตของประชาชน กล่าวคือ ตำรวจเป็นผู้ที่จะต้องคุ้มครอง สิทธิ เสรีภาพของประชาชน และต้องสร้างความสงบ เพื่อให้มีการใช้สิทธิเสรีภาพให้ได้อย่างจริงจัง นอกจากนี้ ตำรวจยังสามารถสอนสิทธิ เสรีภาพพื้นฐานให้แก่ประชาชน จากบทบาทดังกล่าวนี้ย่อมมีส่วนช่วยส่งเสริม หรืออาจมีบทบาทเหนี่ยวนำการพัฒนาการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของไทยได้ ดังนั้นจากสภาพปัญหา และความสำคัญของปัญหาดังกล่าว จึงน่าจะได้มีการศึกษา ค้นคว้า เรื่องบุคลิกภาพทางการเมือง กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตำรวจ มีปัจจัยอะไรบ้างที่มีผลกระทบต่อบุคลิกภาพทางการเมือง และบุคลิกภาพทางการเมืองมีผลกระทบต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างไร โดยการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง การค้นคว้าหาคำตอบดังกล่าวนี้จะทำให้ทราบข้อมูลอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาแนวนโยบายของรัฐ เพื่อพัฒนากรมตำรวจ ข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษาวิจัยอาจมีประโยชน์ในการนำมาใช้ในการปรับปรุง และแก้ไข ปัญหาบุคลากรของกรมตำรวจ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางพัฒนาการปกครองของบ้านเมือง ให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง นอกจากนี้แล้ว งานทางด้านวิชาการที่ศึกษา เรื่องบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตำรวจ ยังไม่ได้มีการศึกษากันอย่างจริงจัง จึงเป็นโอกาสอันดีในการที่จะค้นคว้าหาคำตอบในเรื่องนี้ว่าเป็นระบอบต่อไป

อย่างไรก็ตาม สำหรับการศึกษาดังบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตำรวจนี้ หากจะทำการสำรวจตรวจสอบข้าราชการตำรวจทั้งหมดแล้ว จะเป็นการกินที่ใหญ่มากจำต้องใช้เวลาและเสียค่าใช้จ่ายเป็นจำนวนมาก ผู้ทำวิทยานิพนธ์จึงได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาที่จะเลือกสำรวจบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของตำรวจ เฉพาะที่ปฏิบัติงานในหน่วยกองบังคับการกองตรวจคนเข้าเมือง เพราะกองบังคับการกองตรวจคนเข้าเมือง เป็นหน่วยงานหลักระดับกองบังคับการ เป็นหน่วยขึ้นตรงต่อกรมตำรวจ มีบทบาทต่อการรักษาความมั่นคงของชาติเป็นอย่างมาก เนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่และความรับผิดชอบในการควบคุมและตรวจตราบุคคลและพาหนะทั้งปวงที่เดินทาง เข้า-ออกราชอาณาจักร โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนต่างด้าว ซึ่งเราไม่อาจ

ทราบได้แน่นอนว่าแต่ละคนนั้นเข้ามาในราชอาณาจักรเพื่อวัตถุประสงค์ใด การที่มีหน่วยงาน
ทำหน้าที่ควบคุม สืบสวน และติดตามพฤติกรรมของคนต่างด้าวเช่นนี้ จึงมีความสำคัญมาก
โดยบุคคลทั่วไปอาจเข้าใจว่า กองตรวจคนเข้าเมืองมีหน้าที่ตรวจตราบุคคลที่เดินทางเข้า-
ออกราชอาณาจักรเท่านั้น ในเรื่องความสัมพันธ์กับหน่วยงานอื่น ๆ เนื่องจากงานของกอง
ตรวจคนเข้าเมืองมีลักษณะเป็นงานบริการ และเป็นการให้บริการคนไทย และคนต่างด้าว
หากการปฏิบัติงานไม่ดีแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อชื่อเสียงและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
และการลงทุนของประเทศ นอกจากนี้การปฏิบัติงานแต่ละอย่างมีความจำเป็นที่จะต้อง
ประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ ทั้งภาครัฐการและเอกชน หน่วยงานที่มีความสัมพันธ์กับ
กองตรวจคนเข้าเมืองนั้น สามารถแยกออกตามลักษณะของงานที่มีการประสานกัน คือ งาน
บริการแก่คนต่างด้าว, งานด้านความมั่นคงของชาติ, งานด้านการป้องกันและปราบปราม
อาชญากรรม และการส่งผ่านคนอพยพ

กองตรวจคนเข้าเมือง จึงเป็นกลไกอันสำคัญยิ่งของกรมตำรวจ ในการตอบ
สนองนโยบายรัฐบาล และกระทรวงมหาดไทยต่อการแก้ไขปัญหาที่มีลักษณะพิเศษมีผลกระทบ
ต่อระบบสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองเป็นส่วนรวม อีกทั้งเล็งเห็นได้ว่าภาระหน้าที่ของ
ตำรวจกองตรวจคนเข้าเมืองนั้นกว้างขวาง ต้องปฏิบัติด้วยความละเอียดอ่อน รับผิดชอบกับ
ที่ครอบคลุมกว้างไกลไปทั่วทั้งประเทศ ต้องเผชิญกับปัญหาทางการเมือง ต้องรู้จักการรวม
รวมข้อมูลและการวิเคราะห์ปัญหาด้วยความถูกต้องยุติธรรม เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติ
ไว้ และที่สำคัญยิ่งก็คือ บุคลิกภาพทางการเมืองของข้าราชการกองตรวจคนเข้าเมืองที่ใช้
เป็นกรณีศึกษา จะส่งผลต่อชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทย และส่งผลต่อประเทศ
ไทยทั้งระบบในส่วนรวม

เนื่องจากข้าราชการตำรวจที่ปฏิบัติงานในกองตรวจคนเข้าเมือง ประกอบไป
ด้วยอัตรากำลังของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตร ตั้งแต่ร้อยตำรวจตรีขึ้นไปถึงพลตำรวจ
ตรี มี 325 คน และข้าราชการตำรวจชั้นประทวนที่มียศตั้งแต่นายดาบตำรวจลงมา มีอัตรา
กำลังถึง 788 คน³⁸ จึงเลือกศึกษาเฉพาะข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรระดับรองสารวัตร

³⁸ ข้อมูลจากแผนกธุรการ กองกำกับการ 1 กองตรวจคนเข้าเมือง กรมตำรวจ
พ.ศ. 2531.

เท่านั้น เพราะข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรมีบทบาทและจำต้องตัดสินใจในนโยบายที่เกี่ยวข้องคลุกคลีกับสิทธิเสรีภาพของประชาชนมากที่สุด จึงมีความรับผิดชอบโดยตรงในการวินิจฉัยและวิเคราะห์ปัญหาข้อขัดแย้ง และยังเป็นกลุ่มข้าราชการตำรวจที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการปฏิบัติงานให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐ มีบทบาทในการสั่งการ และควบคุมการปฏิบัติงานของตำรวจระดับชั้นประทวนให้เป็นไปตามความมุ่งหมายของรัฐ นอกจากนี้ยังเป็นกลุ่มข้าราชการตำรวจที่สามารถเลื่อนตำแหน่งเป็นผู้บังคับบัญชาชั้นสูงของกรมตำรวจได้ต่อไปในอนาคต

ดังนั้น จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น การศึกษาถึงบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรระดับรองสารวัตรที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองตรวจคนเข้าเมือง จึงเป็นสิ่งที่มีความควรแก่การศึกษาอย่างยิ่ง

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างบุคลิกภาพทางการเมืองของข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตร ที่ปฏิบัติหน้าที่ในกองตรวจคนเข้าเมือง ที่เป็นผลมาจากการได้รับการอบรมเลี้ยงดูที่แตกต่างกัน
- 2) เพื่อศึกษาบุคลิกภาพทางการเมืองของข้าราชการตำรวจฯ
- 3) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบุคลิกภาพทางการเมือง กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจฯ
- 4) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างระดับความรู้ความสนใจทางการเมือง กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจฯ (โดยควบคุมตัวแปรบุคลิกภาพทางการเมือง)
- 5) เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างการเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจฯ (โดยควบคุมตัวแปรบุคลิกภาพทางการเมือง)

สมมติฐานที่ 3 : ตัวแปรอิสระ ระดับความรู้ความสนใจทางการเมือง
 ตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ตัวแปรควบคุม บุคลิกภาพทางการเมือง

สมมติฐานที่ 4 : ตัวแปรอิสระ การเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์การ
 ตัวแปรตาม การมีส่วนร่วมทางการเมือง
 ตัวแปรควบคุม บุคลิกภาพทางการเมือง

นิยามศัพท์สำคัญ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถาบันการศึกษา
2. บุคลิกภาพทางการเมือง (political personality) หมายถึง แบบแผนของการตอบสนองที่กลายเป็นนิสัยต่อสิ่งเร้าหรือแรงจูงใจทางการเมือง ซึ่งกลุ่มของการตอบสนองที่เป็นนิสัยนี้มีลักษณะ 3 ประการคือ
 - 1) คงทน (enduring) คืออยู่คู่กับบุคคลนั้น ๆ ในช่วงระยะเวลาหนึ่ง ซึ่งนานพอสมควร เช่น วัยเด็ก วัยรุ่น วัยผู้ใหญ่ เป็นต้น
 - 2) เป็นแบบแผนและมีการจัดระบบ (organized) คือ ในองค์ประกอบต่าง ๆ ของบุคลิกภาพ เช่น ความต้องการ การรับรู้ ทัศนคติ อุดมการณ์และพฤติกรรม ประกอบขึ้นอย่างสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน และมีลักษณะของการจัดกลุ่มขึ้นแบบใดแบบหนึ่ง
 - 3) มีการเคลื่อนไหว (dynamic) บุคลิกภาพมิใช่สิ่งที่หยุดนิ่งอยู่กับที่ บุคลิกภาพเคลื่อนไหว และเปลี่ยนแปลงไปได้โดยอาศัยเวลาและเงื่อนไขอื่น ๆ
3. บุคลิกภาพประชาธิปไตย (democratic personality) หมายถึง ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์ และรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตย แบ่งเป็น 4 ประการคือ

3.1 ลักษณะนิสัยและการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับหลักความเคารพ
ในความสามารถของมนุษย์ที่จะใช้สติปัญญาและเหตุผลร่วมกันได้

- ความเชื่อมั่นในตนเองและการเคารพตนเอง
- ความใจกว้าง รู้แพ้ รู้ชนะ รู้ภัย
- ความเคารพในเหตุผล และความจริงที่ประจักษ์
- การมองโลกในแง่ดี และมีศรัทธาต่อชีวิต

3.2 ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับหลักความรัก
อิสระภาพและเสรีภาพ

- ความเคารพในเสรีภาพของผู้อื่น
- ความหวงแหนในอิสระเสรีของตน

3.3 ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับหลักเสมอภาค
และภราดรภาพ

- ความเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคล

3.4 ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับหลักอำนาจ
อธิปไตยมาจากปวงชน

- ความเคารพในหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย
- ความตื่นตัวในกิจการของส่วนรวมและความรับผิดชอบในหน้าที่การ
งานและหน้าที่พลเมือง

4. บุคลิกภาพแบบอำนาจนิยม (authoritarian personality) หมายถึง
บุคลิกภาพที่ตรงข้ามกับบุคลิกภาพประชาธิปไตย ซึ่งประกอบด้วยนิสัยและการตอบสนองที่
เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับอุดมการณ์อำนาจนิยม แบ่งเป็น 4 ประการคือ

4.1 ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับความไม่เชื่อมั่น
ในความสามารถของมนุษย์ แต่ศรัทธาในผู้นำที่จะตัดสินใจหาทางแก้ให้ประชาชนได้

- ความเชื่อมั่นในผู้นำ ไม่เคารพตนเอง
- ใจแคบ ไม่มีน้ำใจนักกีฬา
- เชื่อกับสิ่งที่มองาย เช่น ไสยศาสตร์ พรหมลิขิต อย่างไร้เหตุผล
- มองโลกในแง่ร้าย ไม่หวังอะไรในชีวิต

4.2 ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับความไม่เชื่อในอิสรภาพและเสรีภาพของมนุษย์

- ไม่เชื่อในเรื่องสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล
- นิยมการใช้กานาจมากกว่ารักในเสรีภาพของตน

4.3 ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องความไม่เท่าเทียมกันของบุคคล ไม่เชื่อว่าความเสมอภาคจะเป็นไปได้

- ไม่ยอมรับความเสมอภาคของบุคคล

4.4 ลักษณะนิสัย และการตอบสนองที่เป็นนิสัยที่สอดคล้องกับความเชื่อเรื่องอำนาจอธิปไตยใช้โดยผู้นำเท่านั้น

- เคารพในการชี้ขาดของผู้มีอำนาจมากกว่าการตกลงร่วมกัน
- ไม่ตื่นตัวในกิจการของส่วนร่วม และไม่รับผิดชอบในหน้าที่ หากไปตามที่ถูกกำหนดให้

5. การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การที่บุคคลเข้ามาร่วมในกิจกรรมทางการเมืองโดยความสมัครใจเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมทางการเมืองประกอบด้วยความสำนึกและความสนใจในการมีส่วนร่วมทางการเมือง มองเห็นความสำคัญของการเลือกตั้งและระบบพรรค มองเห็นความสำคัญของกลุ่มผลประโยชน์และสนใจจะเข้าร่วมในขบวนการกลุ่มผลประโยชน์

6. ลักษณะการอบรมเลี้ยงดู หมายถึง แบบการอบรมเลี้ยงดูของครอบครัว โดยจำแนกออกเป็น 3 ประเภทคือ

1) การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อบุตร ทำให้มีความรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้รับการเอาใจใส่ การสนับสนุนหรือคำแนะนำจากพ่อแม่ มักถูกปล่อยให้ทำอะไรตามใจ พ่อแม่ไม่ให้ความอบอุ่นเท่าที่ควร

2) การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อบุตร ทำให้มีความรู้สึกว่าคุณเองไม่ได้อิสระเท่าที่ควร ต้องอยู่ในระเบียบวินัยที่พ่อแม่กำหนดไว้ หรือถูกควบคุมไม่ให้ได้รับความสะดวกในการกระทำตามที่ตนเองต้องการ

3) การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หมายถึง วิธีการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ที่ปฏิบัติต่อบุตร ทำให้มีความรู้สึกว่าคุณเองได้รับการปฏิบัติด้วยความยุติธรรม ผู้ปกครองหรือพ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่น มีเหตุผล รู้จักยอมรับถึงความสามารถ และความคิดเห็นและให้ความร่วมมือตามโอกาสอันควร

7. ความรู้ความสนใจทางการเมือง หมายถึง ความรู้ความสนใจของกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษามีต่อการเมืองการปกครองประเทศ รวมทั้งการรับรู้เกี่ยวกับสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ และกระบวนการทางการเมืองไทยโดยส่วนรวม ความรู้ความสนใจทางการเมืองอาจดูได้จากการติดตามข่าวสารทางการเมือง จากแหล่งข่าวสารต่าง ๆ เช่น สื่อมวลชน การพูดคุยกับคนอื่น ซึ่งมีผลให้บุคคลได้รับข้อมูลหรือความรู้ข่าวสารทางการเมือง

8. การเข้าไปเกี่ยวข้องกับองค์กร (Organizational Involvement) หมายถึง การที่บุคคลเข้าไปเป็นสมาชิก และการเข้าร่วมกิจกรรมของกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งกลุ่มดังกล่าวนั้นเป็นได้ทั้งกลุ่มที่เป็นทางการ และกลุ่มที่ไม่เป็นทางการ กลุ่มนั้นมีวัตถุประสงค์หรือตั้งบนพื้นฐานที่อาจจะเป็นทางการเมือง เศรษฐกิจ หรือสังคม อันปรากฏออกมาในลักษณะชมรม สโมสร สมาคม พรรค เป็นต้น

ข้อจำกัดในการวิจัย

1. ผลของการวิจัยไม่อาจสร้างเป็นข้อสรุปทั่วไปสำหรับข้าราชการไทยทั้งหมดได้ เนื่องจากเป็นการศึกษาเฉพาะกรณีเดียว คือ ข้าราชการตำรวจชั้นสัญญาบัตรระดับรองสารวัตรที่สังกัดกองตรวจคนเข้าเมืองเท่านั้น
2. กลุ่มตัวอย่างเป็นข้าราชการตำรวจสัญญาบัตรระดับรองสารวัตรที่สังกัด ผ.ม. เฉพาะในส่วนกลางเท่านั้น ซึ่งมีจำนวน 170 คน ส่วนข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรที่อยู่ส่วนภูมิภาคจำนวน 80 คน ซึ่งไม่ได้นำมาใช้ในการศึกษาคั้งนี้ด้วย จึงอาจทำให้การคำนวณทางสถิติในการวิเคราะห์คลาดเคลื่อนไปบ้าง

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ในด้านวิชาการ จะช่วยเสริมสร้างกรอบแนวความคิดในเรื่องบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งในเรื่องนี้ยังได้รับความสนใจไม่มากนัก การศึกษาโดยอาศัยกรอบแนวความคิดดังกล่าวต่อเนื่องจากการวิจัยอื่น ๆ โดยเฉพาะการวิจัยสนาม จะช่วยเสริมเนื้อหาสาระทางด้านวิชาการของกรอบแนวความคิดให้มีระดับของความเชื่อถือมากขึ้น
2. ผลจากการศึกษาวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อกองตรวจคนเข้าเมือง ที่จะได้ทราบว่า ข้าราชการตำรวจระดับรองสารวัตรที่ปฏิบัติหน้าที่ในสังกัด ผ.ม. มีบุคลิกภาพทางการเมืองอย่างไร มีระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อบุคลิกภาพทางการเมือง และบุคลิกภาพทางการเมืองมีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการเหล่านั้นอย่างไร ที่สำคัญยังก็คือเป็นแนวทางในการส่งเสริมปรับปรุงหรือแก้ไขบุคลิกภาพทางการเมืองของข้าราชการกองตรวจคนเข้าเมือง ซึ่งหากข้าราชการดังกล่าวมีบุคลิกภาพทางการเมืองที่เหมาะสมและเอื้ออำนวย ย่อมส่งผลดีต่อชาวต่างประเทศที่เข้ามาในประเทศไทย และส่งผลต่อประเทศไทยทั้งระบบในส่วนรวม

3. ผลจากการศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาที่ชี้ให้เห็นถึงบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจได้ในระดับหนึ่ง อาจนำไปใช้เป็นข้อมูลและเหตุผลในการปรับปรุงนโยบายด้านการศึกษา และงานด้านวิชาการของกรมตำรวจ และอาจใช้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาและการบริหารกรมตำรวจ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวนโยบายของรัฐที่จะพัฒนารูปแบบการปกครองให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบต่อไปด้วย

4. เป็นประโยชน์สำหรับผู้วิจัยอื่น ๆ ที่จะได้ใช้แนวทางการวิจัยนี้ เพื่อศึกษาวิจัยบุคลิกภาพทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของข้าราชการตำรวจ ในขอบเขตและแง่มุมอื่น ๆ ที่แตกต่างไปจากการวิจัยนี้ ซึ่งจะเป็นการช่วยเสริมให้การวิจัยในเรื่องดังกล่าวนี้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ต่อการเรียนการสอนวิชารัฐศาสตร์ในวงกว้างได้ในอนาคต.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย